

POSTANOWIENIE

Dnia 25 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Tomasz Artymiuk (sprawozdawca)

SSN Michał Laskowski

w sprawie **A.P.**

skazanego z art. 177 § 2 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 25 lutego 2025 r.

z urzędu, kwestii wznowienia postępowania kasacyjnego zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2024 r., I KK 288/24, o oddaleniu kasacji obrońcy jako oczywiście bezzasadnej,

postanowił:

1. na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wznowić z urzędu postępowanie kasacyjne;

2. uchylić postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2024 r., I KK 288/24, o oddaleniu jako oczywiście bezzasadnej kasacji wniesionej przez obrońcę A.P. i kasację obrońcy wymienionego wyżej skazanego przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu Izbie Karnej w postępowaniu kasacyjnym;

3. obciążyć Skarb Państwa kosztami postępowania o wznowienie postępowania;

4. na podstawie art. 98 § 2 k.p.k. odroczyć sporządzenia uzasadnienia orzeczenia na czas do 7 dni.

[WB]

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 21 listopada 2024 r., I KK 288/24, Sąd Najwyższy oddalił jako oczywiście bezzasadną kasacją obrońcy A.P., wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 5 lutego 2024 r., sygn. akt IV Ka 299/22, zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Gnieźnie z dnia 23 lipca 2021 r., sygn. akt II K 694/20, którym to wyrokiem wyżej wymieniony skazany został za czyn z art. 177 § 2 k.k.

W dniu 28 listopada 2024 r. do Sądu Najwyższego wpłynęło pismo skazanego, którego treść wskazuje, że przedmiotem sygnalizacji o jakiej mowa w art. 9 § 2 k.p.k., jest postępowanie kasacyjne zakończone powołanym wyżej postanowieniem Sądu Najwyższego, a jego merytoryczną podstawę stanowi okoliczność orzekania w tej sprawie na etapie postępowania kasacyjnego (w składzie jednoosobowym) sędziego I.Z. powołanego przez Prezydenta RP na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3 – dalej w tekście ustawa o KRS z 2017 r.). Zdaniem autora sygnalizacji, wskazana wyżej okoliczność stanowi, zgodnie z pkt. 1 uchwały połączonych Izb Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7), bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., co stosownie do treści art. 542 § 3 k.p.k. oraz przy uwzględnieniu treści uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2023 r., I KZP 22/22 (OSNK 2023, z. 8, poz. 37), powinno skutkować wznowieniem z urzędu postępowania kasacyjnego.

Sprawa przydzielona została do referatu sędzi M.B., która zarządzeniem z dnia 17 stycznia 2025 r., I KO 128/2, stwierdziła brak podstaw do wznowienia w urzędzie postępowania kasacyjnego zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2024 r., I KK 288/24, a jednocześnie nie uwzględniła wniosku A.P. o wyznaczenie mu obrońcy z urzędu, który to wniosek –

jak wynika z jego treści – zmierzał do uzyskania pomocy prawnej w celu złożenia wniosku o wyłączenie wyżej wymienionej od rozpoznania sprawy wznowieniowej z uwagi na powołanie jej na urząd sędziego Sądu Najwyższego w tym samym trybie co sędziego I.Z.

Pismem z dnia 23 stycznia 2025 r. (data wpływu do SN) A.P. ponowił swoją sygnalizację konieczności wznowienia z urzędu postępowania kasacyjnego w sprawie I KK 288/24. Podnosząc tożsame argumenty co we wcześniejszym wystąpieniu z dnia 28 listopada 2024 r. w odniesieniu do rozpoznającego jego sprawę kasacyjną sędziego wskazał, że postąpienie co do jego poprzedniej sygnalizacji sędzi M.B. uniemożliwiło mu rozpoznanie sprawy przez sąd ustanowiony ustawą, pozbawiając go prawa do rzetelnego procesu, co w konsekwencji może zmusić go do wystąpienia ze skargą do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zawarta w piśmie skazanego A.P. sygnalizacja o jakiej mowa w art. 9 § 2 k.p.k., gdyż tak należy odczytywać złożone przez niego pismo, skutkowałą wznowieniem z urzędu postępowania kasacyjnego.

Rację przyznać należy niewątpliwie autorowi sygnalizacji, że nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. zachodzi wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw. Tego rodzaju wykładnia przepisu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. dokonana została przez Sąd Najwyższy w pkt. 1 powołanej w piśmie skazanego uchwały z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20. Jak to trafnie wywiedziono w szeregu orzeczeń Sądu Najwyższego wydanych po zapadnięciu tej uchwały, zachowała ona moc obowiązującą, wiążąc wszystkie składy Sądu Najwyższego [art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 622 – dalej w tekście u.S.N.)], a poglądu tego nie może zmienić fakt wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, OTK-A 2020, poz. 61 [zob. w tym przedmiocie postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, OSNK

2021, z. 10, poz. 41, z dnia 29 września 2021, V KZ 47/21 i z dnia 21 stycznia 2022 r., III CO 6/22; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22, OSNPiUS 2022, nr 10, poz. 95 i uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2022, z. 6, poz. 22), a wreszcie najnowsze orzecznictwo w tzw. sprawach testowych (art. 29 § 5 u.S.N.): postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2023 r., II KB 10/22 i z dnia 13 kwietnia 2023 r., III CB 6/23]. Podobnie, co do braku skutku prawnego tak jak wskazany wyżej wyrok Trybunału Konstytucyjnego, ocenić należy te – zapadłe po podjęciu uchwały z dnia 23 stycznia 2020 r. – orzeczenia Sądu Najwyższego, w którego składach zasiadali sędziowie powołani w oparciu o przepisy ustawy o KRS z 2017 r., jako dotknięte wadą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo z art. 379 pkt 4 k.p.c., a także inne wyroki Trybunału Konstytucyjnego, czy też dokonywane sukcesywnie zmiany u.S.N., mające na celu wyłącznie zablokowanie orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPCz) w zakresie dokonanych przez te organy międzynarodowe interpretacji wiążących Polskę norm traktatowych. Przeprowadzoną przez Sąd Najwyższy, w powołanych na wstępie orzeczeniach, wykładnię przepisów Kodeksu postępowania karnego oraz ustawy o Sądzie Najwyższym, w powiązaniu z wykładnią przepisów konwencyjnych dokonaną przez międzynarodowe Trybunały, ten skład Sądu Najwyższego w całej rozciągłości podziela i do niej się w tym miejscu odwołuje, uznając ją za własną.

Oczywiste tym samym jest, że wydane przez Sąd Najwyższy – w składzie z udziałem sędziego I.Z. – orzeczenie dotknięte jest, z uwagi na tryb powołania wyżej wymienionego na urząd sędziego Sądu Najwyższego, bezwzględną przyczyną odwoławczą, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Pogląd ten wzmacniają wyroki ETPCz: z dnia 22 lipca 2021 r., w sprawie *Reczkowicz przeciwko Polsce* (skarga nr 43447/19), z dnia 8 listopada 2021 r., *Dolińska – Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* (skargi nr 49868/19 i 57511/19), z dnia 3 lutego 2022 r., *Advance Pharma sp. z o.o. przeciwko Polsce* (skarga nr 1469/20); z dnia 15 marca 2022 r. [Wielka Izba], *Grzęda przeciwko Polsce* (skarga 43572/18) oraz z dnia 23 listopada 2023 r., *Wałęsa przeciwko Polsce* (skarga nr 50849/21), w których Trybunał ten stwierdził m.in., że nieprawidłowości w procesie nominacji

sędziów do różnych Izb Sądu Najwyższego spowodowały, że Sąd Najwyższy z udziałem sędziów powołanych na ten urząd na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa określonej przepisami ustawy o KRS z 2017 r. nie stanowi sądu "zgodnego z prawem" w rozumieniu art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (EKPC). Sama istota przedmiotowego prawa została zatem naruszona (pkt 353).

Wypada także wskazać, że nie można wyłączyć stosowania gwarancji z art. 6 ust. 1 EKPC z etapu postępowań, które toczą się już po uprawomocnieniu się orzeczenia o skazaniu oskarżonego. Nie rozwijając tej kwestii wypada jedynie odesłać do uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego w sprawie I KZ 29/21 i wyroku ETPCz (Wielka Izba) z dnia 11 lipca 2017 r., *Moreira Ferreira przeciwko Portugalii* (skarga nr 19867/12), gdzie stwierdzono, że art. 6 Konwencji znajduje zastosowanie w aspekcie karnym do postępowań zaklasyfikowanych jako nadzwyczajne w prawie krajowym, gdy sąd krajowy zostaje wezwany do rozstrzygnięcia zarzutu (§ 65). Skoro zatem ten etap postępowania karnego, tj. postępowanie kasacyjne objęte jest gwarancjami zawartymi w Konwencji, to trzeba stwierdzić, że każde orzeczenie wydane przez skład Sądu Najwyższego, w którym uczestniczył I.Z. stanowi podstawę do złożenia skargi na podstawie art. 6 ust. 1 EKPC, zaś zważywszy na stabilną linię orzeczniczą ETPCz w tym zakresie, nie trudno stwierdzić, iż bardzo prawdopodobne jest wydanie orzeczenia na korzyść skarżącego, co najmniej w zakresie roszczenia odszkodowawczego wynikającego z pozbawienia strony skarżącej prawa do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC. Oddalenie kasacji przez sędziego I.Z. stanowiło niewątpliwie zamknięcie etapu nadzwyczajnego środka zaskarżenia, którego podstawy określają przepisy art. 519 k.p.k. i art. 523 k.p.k., a obecne żądanie wznowienia postępowania kasacyjnego należy postrzegać także jako ostatnią możliwość do usunięcia wady zaistniałej w toku postępowania kasacyjnego, zanim strona chciałaby skorzystać z prawa do skargi opartej na naruszeniu praw gwarantowanych w EKPC. Tak niewątpliwie trzeba postrzegać wniesioną inicjatywę, czemu zresztą dał wyraz skazany w swoim wystąpieniu.

Sąd Najwyższy w tym składzie podtrzymuje również pogląd wyrażony w swoim wcześniejszym postanowieniu z dnia 14 czerwca 2023 r., II KO 73/22, że w formule z art. 540 § 1 k.p.k. „postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem” mieści się także postępowanie, w którym wydano postanowienie o oddaleniu wniosku o wznowienie postępowania oraz postanowienie o oddaleniu kasacji, są to bowiem orzeczenia kończące postępowanie sądowe – odpowiednio: co do wznowienia postępowania oraz kasacji. Wznowienie postępowania kasacyjnego zakończonego oddaleniem kasacji jest w związku z tym dopuszczalne zarówno na wniosek (art. 540 § 1 pkt 1, § 2 i § 3 k.p.k.), jak i z urzędu (art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 k.p.k.), a jedyną podstawą wznowieniową wyłączoną w takim wypadku jest przesłanka *propter nova* uregulowana w art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. Taka wykładnia przepisu art. 540 § 1 k.p.k. oraz art. 542 § 3 k.p.k. zaakceptowana została w wielu kolejnych orzeczeniach (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 czerwca 2023 r., III KO 43/23; z dnia 21 czerwca 2023 r., V KO 17/22 i V KO 30/22; z dnia 27 czerwca 2023 r., III KO 84/21; z dnia 18 października 2023 r., I KO 33/23; z dnia 6 listopada 2023 r., I KO 56/23; z dnia 24 stycznia 2024 r., III KO 117/23; z dnia 19 marca 2024 r., II KO 18/24; z dnia 26 marca 2024 r., II KO 54/23), i brak podstaw tak natury faktycznej jak i prawnej aby od tej dominującej obecnie linii orzeczniczej odstępować. Stanowiska tego nie mogą w szczególności zmienić te decyzje Sądu Najwyższego, które zostały wydane w składach z udziałem osób powołanych na urząd sędziego Sądu Najwyższego z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy o KRS z 2017 r. (zob. postanowienia: z dnia 2 sierpnia 2023 r., I KZ 10/23; z dnia 28 marca 2024 r., I KO 52/23).

Po pierwsze, brak w nich wykładni powołanych wyżej przepisów rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego, która podważyłaby interpretację tych przepisów dokonaną we wskazanych wcześniej postanowieniach Sądu Najwyższego wydanych od dnia 14 czerwca 2023 r.

Po drugie, z uwagi na ukształtowanie składów orzekających w tych dwóch ostatnio wskazanych sprawach wydane orzeczenia – o czym była mowa już wcześniej – dotknięte były uchybieniem w postaci bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (pkt 1 uchwały połączonych Izb

Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 oraz uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22).

Podsumowując, Sąd Najwyższy uznał, że w konsekwencji ujawnienia w tej sprawie na etapie postępowania kasacyjnego uchybienia o jakim mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., konieczne jest wznowienie postępowania kasacyjnego, co z kolei implikowało uchylenie postanowienia z dnia 21 listopada 2024 r., I KK 288/24, w całości i przekazanie kasacji obrońcy skazanego do ponownego rozpoznania w postępowaniu kasacyjnym.

Na marginesie zauważyć wreszcie należy, że żadnego znaczenia prawnego nie można nadawać w tym postępowaniu zarządzeniu wydanemu w dniu 17 stycznia 2025 r., I KO 128/24 przez sędzię M.B.. Sądzia ta, w odniesieniu do której wystąpiły tożsame okoliczności związane z jej powołaniem na urząd sędziego Sądu Najwyższego co w wypadku sędziego I.Z., była bowiem wyłączona od rozpoznania sygnalizacji zawartej w piśmie z dnia 28 listopada 2024 r., z mocy samego prawa (art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k.).

Nie ulega wątpliwości, że orzekanie przez sędzię M.B. co do opartej o przepis art. 9 § 2 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. sygnalizacji potrzeby wznowienia postępowania kasacyjnego z urzędu wobec orzekania w postępowaniu kasacyjnym sędziego I.Z. z uwagi na tożsame okoliczności związane z powołaniem jej na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie przepisów ustawy o KRS z 2017 r., nie tylko – z uwagi na wątpliwości co do jego bezstronności w tej konkretnej sprawie – powinno skutkować jej wyłączeniem jako *iudex suspectus*, lecz wręcz wyłączeniem z urzędu na podstawie art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k.

Ratio legis art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. jest czytelne i – w myśl zasady *nemo iudex indoneus in propria causa* – sprowadza się do odsunięcia od sprawy sędziego, w sytuacji, gdy jej rozstrzygnięcie wpływa na sferę jego praw i obowiązków. Nie chodzi przy tym jedynie o te ewidentne przypadki, gdy sędzia jest stroną procesową, które *ex definitione* ma interes prawny w korzystnym dla siebie rozstrzygnięciu, ale o każdy przypadek, gdy sprawa dotyczy sędziego bezpośrednio (zob. J. Kosonoga (w:) R. A. Stefański S. Zabłocki (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 1 – 166, Warszawa 2017, tom I, s. 550). Trudno o bardziej jednoznaczny

przypadek tego rodzaju sytuacji niż ten, w którym sędzia Sądu Najwyższego powołany w niekonstytucyjnym trybie, ma orzekać o możliwości wznowienia postępowania kasacyjnego, w którym orzekała osoba powołana również z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa nie będącej organem tożsamym z tym, który przewidziany jest w art. 187 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zdumienie budzić musi więc fakt braku sygnalizacji przez sędzię M.B. wystąpienia – w postępowaniu prowadzonym przez Sąd Najwyższy pod sygnaturą I KO 128/24 – okoliczności określonej w art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. (art. 42 § 2 k.p.k.) lub co najmniej złożenia przez nią wniosku na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k., a nadto zawarta w zarządzeniu z dnia 17 stycznia 2025 r. (pkt 2) odmowa uwzględnienia wniosku A.P. o wyznaczenie mu obrońcy z urzędu, który to wniosek zmierzał przeciw do uzyskania pomocy prawnej w celu wyłączenia jej samej od udziału w postępowaniu wznowieniowym. Trudno powyższej okoliczności nie ocenić jak próby zablokowania możliwości dochodzenia przez skazanego jego praw przez sądem spełniającym konwencyjny wymóg „sądu ustanowionego ustawą” (art. 6 ust. 1 EKPC).

W powtórny postępowaniu kasacyjnym konieczne będzie podjęcie czynności pozwalających na uniknięcie tożsamego, jak w dotychczasowym postępowaniu, uchybienia.

Tomasz Artymiuk

Wiesław Koziół

Michał Laskowski

[WB]

r.g.